

مقاله پژوهشی: نیازسنجی آموزشی مسائل راهبردی اجتماعی

محمود معین‌الدینی^۱

پذیرش مقاله: ۹۸/۰۲/۲۲

دریافت مقاله: ۹۷/۱۲/۲۱

چکیده

ثبات و پیشرفت جوامع و کشورها در محیط راهبردی کنونی با ویژگی سیالیت، پیچیدگی، ابهام و عدم قطعیت نیازمند وجود مدیران راهبردی توانمند در مؤلفه‌های گوناگون قدرت ملی به‌ویژه بعد اجتماعی است که مبتنی بر سنجش نیازهای برگرفته از الزامات و مسائل راهبردی تحت آموزش قرارگرفته باشند. بررسی به‌عمل آمده از نظام آموزش کنونی مدیران راهبردی و همچنین عدم تناسب بین دستاوردها و هزینه‌های نظام در عرصه اجتماعی با توجه به ذو ابعاد بودن آن مؤید پاسخگو نبودن نظام آموزش کنونی مدیران راهبردی در این عرصه می‌باشد. نظامی که در آن مسائل راهبردی این حوزه شامل نیات راهبردی، کلان‌روندها، چالش‌ها و شوک‌های راهبردی مورد شناسایی قرار گرفته و به‌تناسب نقش، اهمیت آن‌ها مدل مناسب آموزش دربرگیرنده ترکیب متوازن آن‌ها مشخص شود. هدف اصلی این تحقیق شناسایی مسائل راهبردی عرصه اجتماعی، نیازسنجی آموزش مدیران راهبردی این عرصه (مقایسه وضعیت موجود و مطلوب آموزش) و همچنین تعیین اهم عناوین آموزش جهت پاسخگویی به این نیازها می‌باشد. این تحقیق از نوع کاربردی و توسعه‌ای بوده که با رویکرد آمیخته و بهره‌گیری از تحلیل رگرسیون چند متغیره و آزمون تی جهت پیش‌بینی عناوین اصلی آموزش مدیران راهبردی صورت گرفته است. نتایج تحقیق بیانگر این است که بین وضعیت موجود و مطلوب آموزش مدیران راهبردی عرصه اجتماعی تفاوت معناداری وجود داشته و در این عرصه چالش‌های راهبردی، نیات راهبردی، شوک‌های راهبردی و کلان‌روندها به ترتیب بیشترین نقش را در تبیین الزامات آموزش مدیران راهبردی و رفع نیاز ایفا می‌نمایند.

واژگان کلیدی: نیازسنجی آموزشی، مسائل راهبردی، نیاز آموزشی

۱. دانش‌آموخته دکتری مدیریت راهبردی نظامی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) moein1964@yahoo.com

مقدمه

قدرت ملی هر کشور به معنی مجموعه ظرفیت‌ها، قابلیت‌ها و توانایی تأثیر در محیط پیچیده و سیال راهبردی به‌منظور تحقق اهداف امنیت و توسعه ملی و نیل به مطلوب‌های راهبردی آن کشور بوده و از مؤلفه‌هایی همچون قدرت نظامی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علم و فناوری تشکیل می‌شود. اقتدار ملی و ایفای نقش فعال کشورها در عرصه بین‌المللی نیازمند وجود مدیران راهبردی توانمند در ابعاد مذکور است. مدیرانی که توانایی رصد، شناخت، تبیین و تحلیل مسائل راهبردی و اتخاذ تدابیر راهبردی و همچنین توانایی بسترسازی و اجرای راهبردها در عرصه ملی و بین‌المللی را داشته باشند؛ این مهم نیازمند ارائه آموزش‌های مرتبط در قالب نظام آموزشی روزآمد برآمده از نیازسنجی آموزشی است. به اعتقاد اکثر کارشناسان مسائل اجتماعی، شناخت تهدیدات؛ چالش‌ها، آسیب‌ها و مسائل اجتماعی موجود در سطح جامعه از مفروضات تحقق جامعه توسعه‌یافته است لذا ماهیت، قوام و انسجام مؤلفه‌های مذکور قدرت در قالب یک واحد کلان تحت عنوان کشور به میزان زیادی متأثر از ویژگی‌ها، بافت اجتماعی، ماهیت تعامل و ارتباطات نیروی انسانی بوده و این نقش در «مؤلفه اجتماعی» قدرت ملی تجلی می‌یابد.

با نگرش به موارد فوق در صورتی که مسائل راهبردی مؤلفه اجتماعی قدرت ملی به‌طور جامع شناخته‌شده وضعیت کنونی آن‌ها تبیین گردد و با در نظر گرفتن نقش و اهمیت آن‌ها در پاسخگویی به نیازهای آموزشی سطح راهبردی به‌طور منسجم در قالب برنامه آموزشی به مدیران ارائه گردد ضمن تسهیل دستیابی به مطلوب‌های راهبردی ترسیم‌شده در افق سند چشم‌انداز و سایر اسناد بالادستی مرتبط، بسترساز ارتقای قدرت ملی ج.ا.ا خواهد شد. در غیر این صورت افت بهره‌وری ملی^۱ در شاخص مربوطه را در پی خواهد داشت. و این بیانگر اهمیت و ضرورت این تحقیق است.

به استناد ماده ۴ اساسنامه دانشگاه عالی دفاع ملی این دانشگاه از نظر سطح آموزش بالاترین مقطع تحصیلات تکمیلی فرماندهی، مدیریت و علوم دفاعی راهبردی کشور محسوب می‌شود (اساسنامه، ۱۳۸۱: ۴) بررسی به عمل آمده از برنامه و محتوای آموزش رشته‌های دانشکده مدیریت راهبردی با توجه به تحولات محیط راهبردی حاکی از عدم پاسخگویی کامل محتوای آموزش‌های این دانشکده به نیاز آموزش مدیران راهبردی حوزه اجتماعی مؤلفه‌های قدرت ملی می‌باشد. لذا مسئله

۱- دستیابی به اهداف و آرمان‌های ترسیم شده با حداقل مصرف منابع و هزینه کاهش

متصور در بروز این مشکل عدم جامعیت محتوای آموزش‌ها به لحاظ دربرداشتن مسائل راهبردی (نیات راهبردی، چالش‌های راهبردی، کلان‌روندهای راهبردی و شوک‌های راهبردی) و همچنین مشخص نبودن ضریب تأثیر و اهمیت هرکدام از این مسائل راهبردی در تأمین نیاز آموزش مدیران راهبردی است. با توجه به مسائل مذکور اهداف این تحقیق شناخت مسائل راهبردی اجتماعی، نیازسنجی آموزشی و تعیین ترکیب مؤثر مسائل راهبردی در تأمین نیاز آموزش مدیران راهبردی و همچنین تعیین ضریب تأثیر و اهمیت هرکدام از این مسائل در تأمین این نیاز آموزشی است. لذا سؤالات تحقیق عبارت‌اند از کدام بودن مسائل راهبردی اجتماعی؟ آیا نیاز آموزشی مسائل راهبردی حوزه اجتماعی وجود دارد؟ ترکیب مؤثر و ضریب تأثیر و اهمیت مسائل راهبردی در تأمین نیاز آموزشی مدیران راهبردی حوزه اجتماعی چگونه است؟

مبانی نظری

پیشینه‌شناسی: برابر بررسی به عمل آمده تاکنون تحقیقات نسبتاً زیادی در حوزه آموزش صورت گرفته است. اما مهمترین تحقیقات صورت گرفته در حوزه آموزش مدیران راهبردی مبتنی بر طراحی آموزش مدیران راهبردی به شرح زیر می‌باشند

رساله دکترای تحت عنوان: برنامه ریزی آموزشی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی بر اساس نیازهای مدیریتی سطوح راهبردی کشور توسط محمد علی مطلبی ۱۳۹۱ دانشگاه عالی دفاع ملی باهدف تعیین نظام آموزشی مناسب دانشگاه عالی دفاع ملی باتوجه به نیازهای آموزشی مدیران سطوح راهبردی کشور.

مقاله: مدیریت راهبردی برای ارتش قرن بیست و یکم^۱ توسط جیمز ام. هاروارد وی^۲ سال ۲۰۰۸ با هدف تعیین میزان اثر بخشی آموزشها در توسعه قابلیت "مدیریت قاطع" مدیران راهبردی در محیطهای پیچیده.

مقاله: تبیین چارچوب توانایی برای شکل دادن آموزش حرفه ای راهبرد پردازان سطوح بالای امنیت ملی^۳ توسط توماس جورج کلارک^۱ دسامبر ۲۰۰۵ با هدف ایجاد چارچوبی از توانایی‌ها برای شکل دادن یک برنامه آموزشی برای راهبرد پردازان سطح بالا در امنیت ملی.

1-Strategic Leader Development For a 21st Century Army

2-Major James M.Harward way

3-Defining a competency frame work to shape the professional education of nationalsecurity master strategists: a web- based Delphi study.

مقاله: شبیه ساز واقعیت برای آموزش مدیران راهبردی توسط دانیل دانیل آریاس سال ۲۰۰۷ با هدف تعیین مراحل بکارگیری شبیه سازی در مطالعات راهبردی.

مفهوم شناسی :

نیازسنجی آموزشی: در مفهوم شناسی نیاز؛ مفاهیمی همچون تمایل به بهبود عملکرد موجود یا تصحیح نواقص (بار بازت جین^۱، ۲۰۰۶: ۳) حالت درونی کمتر از حد رضایت بخش یا فاصله میان «نتایج جاری^۲» و «نتایج مورد نظر^۳» (کافمن و هرمن، ۱۳۷۴: ۱۴۶ و عباس زادگان و ترک-زاده، ۱۳۷۹: ۵۷) ذکر شده است. و نیازهای آموزشی^۴ به نیازهایی اطلاق می شود که از طریق آموزش قابل رفع است (عباس زادگان و ترکزاده، ۱۳۷۹: ۵۹-۵۸). ابطحی نیاز آموزشی را چنین تعریف نموده است «تغییرات مطلوبی که در فرد یا افراد یک سازمان از نظر دانش^۵، مهارت^۶ و یا رفتار^۷، باید به وجود آید تا فرد یا افراد مزبور بتوانند وظایف و مسئولیت های مربوط به شغل خود را در حد مطلوب، قابل قبول و منطبق با استانداردهای کاری انجام دهند» (ابطحی، ۱۳۶۸: ۲۵).

اصول و فنون نیازسنجی آموزشی: انجام نیازسنجی آموزشی نیازمند رعایت اصول آن به شرح زیر می باشد. تداوم؛ جامعیت؛ اصل مشارکت؛ اصل عینیت؛ افزایشی بودن نیازسنجی؛ سیالیت نتایج نظرسنجی؛ توجه نابرابر در نیازسنجی؛ واقع گرایی؛ اصل پویایی و اصل تعهد (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸: ۶۸). پیاده سازی اصول و نیازسنجی دقیق و هدفمند نیازمند بهره گیری از فنون مناسب و متناسب با اهداف و رویکرد می باشد. به زعم فتحی و اجارگاه روند یابی «فیش باول، تل استار، تحلیل رویدادهای مهم، فن دلفی، درخت خطا، تحلیل تأثیر متقاطع، شبیه سازی و بازی، سناریو-نویسی، قیاس تاریخی، جلسات جنجالی، بارش مغزی و فن تجزیه و تحلیل خطا چهارده فن نیازسنجی هستند که کوپر نیز بر «تحلیل روندها و فرصت های آینده» و اینکه دورنمای آینده و مهارت های جدید و مهارت های غیر ضروری برای نیل به دورنما چیست؟ از جمله فنون هفت گانه برشمرده شده توسط کوپر می باشد. کاربرد فن روند یابی در مسائل مدیریتی و برنامه ریزی آموزشی

1-Thomas george clark

2-Barbazette, jean

3-Curren Result

4 -Required Result

5 -Training Needs

6 -Knowledge

7 -Skill

8 -Behavior

است و در سناریونویسی «روندهای مختلف» به شکلی نظام‌مند بررسی و ترکیب می‌شوند (همان: ۱۴۹).

طبقه‌بندی نیازهای آموزشی. در طبقه‌بندی نیازهای آموزشی از سوی اندیشمندان این حوزه با توجه به تعدد ملاک‌ها طبقه‌بندی‌های گوناگونی مانند طبقه‌بندی مبتنی بر نیازهای آتی و پیش‌بینی‌شده یا مورد انتظار با توجه به «شرایط و تحولات نیازهای آینده» (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸: ۱۹) مبتنی بر سطوحی همچون فردی، گروهی و تیمی، سازمانی، بخشی، کشوری (ملی)، منطقه‌ای و جهانی (کابر، ۱۹۸۸: ۳۳-۳۱) گونه‌ای دیگر طبقه‌بندی که از سوی خطیب زاده (۱۳۸۳) انجام شده است مبتنی بر رویکرد برنامه‌ریزی سازمانی یعنی آینده‌گرا و گذشته‌گرا بودن است که از آن‌ها به فراکنشی و کنشی نام برده شده است. نیازهای آموزشی فراکنشی^۱: نیازهایی هستند که پیش از آنکه اوج بگیرند شناسایی و رفع می‌شوند. نیازهای واکنشی^۲: شناسایی نیازهای واکنشی در واقع پاسخ به مشکلات حاد گذشته تا حال است (خطیب زاده، ۱۳۸۳: ۳۳-۳۱).

طرح نیازسنجی: انجام نیازسنجی دقیق نیازمند تدوین طرح نیازسنجی است. فتحی معتقد است یک طرح نیازسنجی خوب مستلزم دارا بودن و تعیین «مقاصد و اهداف خاص» مورد مطالعه، تعیین «قلمرو نیازسنجی»، و «نوع نیازهای مورد شناسایی» می‌باشد و در آن روش‌های جمع‌آوری اطلاعات، نحوه تجزیه و تحلیل اطلاعات و نحوه گزارش دهی نتایج مشخص گردد (فتحی، ۱۳۸۸: ۱۶۲).

الگوهای نیازسنجی آموزشی: انتخاب یا طراحی و تدوین الگوی نیازسنجی می‌تواند باعث تسهیل، افزایش دقت و اعتبار فرآیند نیازسنجی شود. در ذیل به تعدادی از این الگوها پرداخته می‌شود. نیازسنجی مبتنی بر «به‌کارگیری مشخصه‌های کیفی» QFD^۳: سه کارکرد عمده این تکنیک در آموزش عالی طراحی برنامه آموزشی، «رشته و دوره آموزشی» است (گلن مازور، ۱۹۹۶)^۴. نتایج برآمده از تحلیل QFD یک «برنامه تحصیلی» است که دربرگیرنده «انتظارات و نیازهایی» می‌باشد که کارفرمایان به دنبال کسب آن‌ها هستند. (گونزالز، ۲۰۰۷: ۵۷)^۵.

1-Proactive Training Needs
2-Reactive Training Needs
3-Qualified function deployment
4- GlennH.Mazure,1996
5- Gounzalez,2007:57

الگوی کافمن و هرمن. طبق نظر کافمن و هرمن، «برنامه‌ریزی خرد»، فرد یا گروه کوچک درون‌سازمانی را دربر می‌گیرد، «برنامه‌ریزی کلان»، سازمان و «برنامه‌ریزی فراسوی کلان»، جامعه را تحت پوشش قرار می‌دهد. آن‌ها برای هر یک از سه سطح یادشده از برنامه‌ریزی، نتایجی را مدنظر قرار داده‌اند که نتایج برنامه‌ریزی در سطح خرد را «محصول»، در سطح کلان را «برونداد»، در سطح فراسوی کلان را «پیامد»^۱ نامیده‌اند (کافمن و هرمن، ۱۳۸۲: ۱۴۹) **الگوی سیپ:** طی این الگو زمینه‌ای که نظام آموزشی در آن فعالیت می‌نماید باهدف تعیین «جامعه مخاطب فعالیت‌های آموزشی و سنجش نیازهای آن، تشخیص مسائلی که مبنای نیازها می‌باشند، مشخص کردن فرصت‌های موجود برای برآوردن نیازها و تعیین میزان کفایت اهداف در برآورده نمودن نیازها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد (بازرگان، ۱۳۸۹: ۱۱۱-۱۰۰) **الگوی نیازسنجی گلدشتاین**^۲. هدف الگو، شناخت نیازهای آموزشی کارکنان مبتنی بر «وظایف محوله» در یک زمینه عملی و واقعی سازمانی است.

مسائل راهبردی: یکی از مهم‌ترین امور در برنامه‌ریزی‌های راهبردی من جمله برنامه‌ریزی آموزش-های راهبردی تعیین مسائل راهبردی است. این مسائل به **لحاظ چستی** اموری هستند که بر مأموریت، ارزش‌ها و «سطوح خدمت‌رسانی یا محصولات یک سازمان» اثر می‌گذارد و مدیریت، فرایندها، ساختار، هزینه‌ها امور مالی را به هم مرتبط، منسجم و یکپارچه می‌نماید، مسائل راهبردی نوعاً مسائل، مشکلات و بحران‌های جاری مبتلابه نیستند (برایسون اقتباس از پیرسون و کلیس^۳ ۱۹۹۸). بلکه می‌توانند مسائل آتی فرارو باشند که اگر در زمان حال به صورت قابل قبول مورد توجه قرار نگرفته و تحلیل نشوند می‌توانند نوعاً پیچیده و بالذات مخرب می‌باشند.

نقش این مسائل شامل؛ شکل‌دهی دقیق و مقبولیت بیشتر تصمیمات و اقدامات، قابلیت پیاده‌سازی تصمیمات مبتنی بر فلسفه و ارزش‌های سازمان است. تعیین این مسائل **محاسنی** همچون تعیین امور واقعاً مهم، خلق تنش مفید مورد نیاز تغییر سازمانی، فراهم‌سازی سررشته اقدامات مفید مورد نیاز تغییر، واقعی سازی فرایند طرح‌ریزی دارد. مسائل مذکور به **لحاظ فوریت اقدام** به سه

1 - Outcome

2 - Goldstein

3 -Pearson & Clair

نوع؛ عدم نیاز اقدام فوری و نیازمند مراقبت دائم، قسمتی از فرایند طرح ریزی عادی، نیازمند اقدام فوری. تقسیم می‌شوند (برایسون^۱، ۲۰۰۸: ۱۵۵).

مسائل راهبردی به هفت روش رویکرد مستقیم؛ غیرمستقیم؛ اهداف؛ چشم‌انداز موفقیت، رویکرد نگاشت بیضوی، رویکرد تحلیل سیستم‌ها (سینگ^۲، ۱۹۹۰ نقل از برایسون) و رویکرد تنش مسائل (نات و بکاف، ۱۹۹۲، نقل از برایسون) قابل احصاء هستند.

در این مقاله منظور از مسائل راهبردی مجموعه‌ی امور و یا وقایعی هستند که بر موجودیت بعد اجتماعی مؤلفه قدرت ملی و چگونگی عملکرد آن تأثیر اساسی داشته و در صورتی که به نحو مناسب مورد توجه، تحلیل و یا بهره‌برداری قرار نگیرند موجودیت و ماهیت بعد اجتماعی با توجه به فلسفه وجودی و چیستی آن به خطر خواهد افتاد. این مسائل در چهار گروه نیات راهبردی، کلان‌روندهای راهبردی، چالش‌های راهبردی و شوک‌های راهبردی تقسیم‌بندی می‌شوند. (معین‌الدینی، ۱۳۹۴: ۲۷).

نیات راهبردی. نیات راهبردی بیانگر «موقعیت مطلوب» و جهت اساسی حرکت آینده و تبیین‌کننده ارزش‌ها و ایده‌های اصلی تصویر آینده است (رضایی، ۱۳۸۷: ۷۹) و شاخص تمرکز بر موفقیت و انگیزش کارکنان از طریق برقراری ارتباط با اهداف و ارزش‌ها می‌باشد که سیاست‌های کلی، اهداف کلان، چشم‌انداز مطلوب بعد اجتماعی تشکیل‌دهنده نیات راهبردی ج.ا. می‌باشند. روندها انباشته‌ای از رویدادهای مکمل جهت‌دار و بانرژی محرک‌اند که به مسئله‌ای مشخص و دارای استمرار یا تکرار تناوبی می‌رسد (عبدالله‌خانی، ۱۳۹۰: ۲۱) و بیانگر و توصیف‌کننده الگوهای محتمل تغییرات آینده (تا ۳۰ سال) بوده که به شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های شکل-دهنده نیازهای برنامه‌ریزی راهبردی کمک می‌نمایند (DCDC, 2003: 1).

چالش‌های راهبردی. وضعیت خاص مبهم برآمده از تعامل / تقابل عوامل محیطی بوده و می‌تواند آسیب‌زا یا فرصت‌آفرین باشند شناسایی و تحلیل آن‌ها بسترساز افزایش اقتدار ملی، تقویت امنیت و ثبات سیاسی - اجتماعی، پایداری و توسعه و رشد مطلوب خواهد شد. (معین‌الدینی، ۱۳۹۴: ۲۸).

شوک‌های راهبردی: از این مفهوم تعاریف گوناگونی ارائه شده است؛ مانند؛ طرق رخ دادن عدم تداوم (مرکز دکترین؛ مفاهیم و توسعه وزارت دفاع انگلیس، DCDC) رویداد کلان و مشکل به

1- Bryson 2008

2- Senge

لحاظ پیش‌بینی شدن که منجر به ایجاد تغییرات در درازمدت در یک حوزه خاص می‌گردد (Stefan haj kowics, 2012) وقایعی که دارای احتمال وقوع کم و اثر شدید^۱ بوده و بتواند منجر به تغییر مسیر روندها و پیش‌بینی‌ها گردند. (ریچارد واتسون دسترسی در www.nowand.com.net).

مبانی نظری

در طرح نیازسنجی این تحقیق؛ «اهداف خاص» تعیین مهم‌ترین نیازهای آموزشی حوزه راهبردی مؤثر در مدیریت راهبردی؛ «قلمرو نیازسنجی» سطح راهبردی بعد اجتماعی بوده و «نیازهای مورد شناسایی» نیز ترکیب مسائل راهبردی مؤثر در مدیریت راهبردی شامل نیت راهبردی، کلان‌روندها و روندها، چالش‌های راهبردی و در نهایت شوک‌های راهبردی می‌باشند؛ و رویکرد طبقه‌بندی نیازها نیز فراکنشی است.

سطوح راهبردی کشور با مجموعه‌ای متنوع از مسائل راهبردی مواجه می‌باشد که هرکدام از آنها نیازمند اقدام و راهبردهای متفاوت هستند، تعدادی از مسائل راهبردی وجود دارند که تنها راه پاسخگویی مفید به آنها ارائه آموزش مناسب و متناسب می‌باشد، لذا این‌گونه مسائل در حوزه طراحی آموزشی کاربرد داشته و از موضوعات مورد توجه در نیازسنجی آموزشی مسائل راهبردی بعد اجتماعی می‌باشند؛ که در این مقاله از آنها به‌عنوان «نیاز آموزشی راهبردی» نام برده می‌شود. در تعیین نیاز سطوح راهبردی مدنظر این مقاله با توجه به ماهیت آموزشی که به لحاظ بازده زمان‌بر است امور عمدتاً طبقه دوم مسائل راهبردی مدنظر است.

مسائل راهبردی بعد اجتماعی: در کتاب برگرفته از پروژه یک تیم تحقیقاتی در مرکز دکترین؛ مفاهیم و توسعه (DCDC^۲) وزارت دفاع انگلیس سه کلان‌روند راهبردی «تغییرات آب و هوایی»، «جهانی‌شدن» و «نابرابری جهانی» برای سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۳۶ جهان ذکر شده است. به‌منظور دریافت درک منسجم از چگونگی پاسخگویی انسان به روندهای مذکور چهار موضوع اصلی^۳ «منابع و جمعیت»، «هویت و منافع»، «حکمرانی و دستور دهی» و «دانش و نوآوری» مورد توجه قرار گرفته است.

1- Low probability/high impact events

2- Development, Concepts and Doctrine Center DCDC

3- Key themes

به منظور احصاء مسائل راهبردی بعد اجتماعی ج.ا.ا. به ویژه نیات راهبردی مجموعه اسناد؛ مرتبط با سیاست‌های کلی در حوزه‌های عدالت اجتماعی، الگوی مصرف، سلامت، چالش‌های حوزه اجتماعی به ویژه چالش‌های ناشی از جهانی‌سازی، چالش‌های حوزه سلامت، جهت‌گیری‌های کلی سلامت، مجموعه اسناد پشتیبان حوزه سلامت نقشه جامع کمیته سلامت و علوم زیستی الزامات راهبردی سلامت، حوزه‌های راهبردی عملکرد سلامت، بسته اجرایی سازمان صدا و سیما (مسائل و چالش‌های عمده حوزه رسانه ملی)، چالش‌های اجتماعی رسانه‌ها ناشی از جهانی‌سازی، اهداف کلان حوزه رسانه ملی، اهداف کلان بعد اجتماعی، چالش‌ها و الزامات راهبردی حوزه اشتغال، فصل سوم سند برنامه پنجم توسعه مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت؛ که تلخیص و گروه‌بندی گویه‌های مهم آن‌ها در زیر ارائه می‌شود.

نیات راهبردی بعد اجتماعی: با توجه به تعریف صورت گرفته از نیات راهبردی که ترسیم‌کننده آرمان‌ها و اهداف کلان می‌باشند این نیات در مفاهیمی همچون چشم‌انداز، سیاست‌های کلی و اهداف کلان راهبردی متبلور می‌شود که در ذیل به آن‌ها اشاره می‌گردد. **چشم‌انداز مطلوب:** جامعه‌ای برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تامین اجتماعی فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب (سند چشم‌انداز بیست‌ساله ج.ا.ا.)

سیاست‌های کلی و اهداف کلان راهبردی اجتماعی ج.ا.ا.: تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن، تقویت هویت ملی جوانان، تأمین کرامت و معیشت، حذف یا ادغام مدیریت‌های موازی، تمرکززدایی، اولویت دادن به اینارگران در عرضه منابع مالی، فرصت‌ها و امکانات، ارتقاء شاخص‌های سلامت هوا، امنیت غذا، محیط و بهداشت جسمی و روحی، کاهش مخاطرات و تهدیدکننده سلامت، اصلاح الگوی تغذیه جامعه، قانون‌گرایی، اشاعه فرهنگ مسئولیت‌پذیری اداری و اجتماعی در نظام اداری، سازماندهی اجتماعی (سیاست‌های کلی نظام در بخش اداری و اجتماعی)

ساماندهی «خدمات بیمه سلامت»، اشتغال‌زایی، کارآفرینی، توسعه تعاملات بین‌المللی و منطقه‌ای در عرصه تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ارتقاء شاخص‌های توسعه انسانی (وزارت کار و تعاون و رفاه اجتماعی www.mcls.gov.ir)

حفظ و ارتقای اقتدار ملی، حفظ اراده و قدرت ملی در عرصه‌ی اجتماعی، حفظ و تقویت وحدت و همبستگی ملی، نظم‌پذیری، انضباط اجتماعی و عدم قانون‌شکنی، رضایتمندی اجتماعی-دستیابی

به آزادی‌های مشروع اجتماعی، اجرای فراگیر عدالت اجتماعی، ثبات اجتماعی، بهره‌مندی از امنیت اجتماعی، هویت اسلامی و انقلابی، تأکید بر مردم‌سالاری دینی، نهاد مستحکم خانواده، روحیه‌ی تعاون و سازگاری اجتماعی، تقویت مسئولیت‌پذیری اجتماعی، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، معیار بودن اندیشه‌ی دینی و سیاسی امام خمینی (ترقی، ۱۳۹۲: ۲۵۰)

رسانه ملی: ترویج اخلاق و فضایل انسانی، ارتقاء بصیرت و قدرت تحلیل مخاطبین، تقویت هویت ایرانی، اسلامی، تقویت سرمایه اجتماعی با تأکید بر مؤلفه‌های «اعتماد»، «انسجام» و مشارکت اجتماعی، تقویت حس اعتماد عمومی به قابلیت‌های ملی (بسته اجرایی سازمان صدا و سیما).

توجه به رفاه اجتماعی، ایجاد اشتغال، تحول در بازار اشتغال، عدالت اجتماعی، ارتباط نسل جوان و نوجوان با فرهنگ انقلاب اسلامی، مدنظر قرار دادن تأمین اجتماعی با لحاظ سه لایه مساعدت اجتماعی، بیمه‌های اجتماعی پایه و بیمه درمانی پایه، کرامت ایثارگران، (قانون برنامه پنجم توسعه، ۱۳۸۹) مدنظر قرار دادن امور حقوقی و قضا: آگاهی عمومی از حقوق شهروندی، عدالت قضایی، مهندسی ارزش در تملک دارائی سرمایه‌ای بزرگ (همان) توجه به اولویت‌های حوزه نظام سلامت: زیرساخت‌های سلامت، بقاء، کمال (اسناد پشتیبان نقشه جامع علمی)

چالش‌های راهبردی حوزه اجتماعی: چالش‌های جهانی همانند: افزایش شهرنشینی، نابرابری در سلامت، افزایش سن بازنشستگی، افزایش چالش‌های مدیریت کلان‌شهرها، سهولت و حجم بالای مهاجرت بین‌مرزی، افزایش شاغلان به کار مهاجر در کشورهای توسعه‌یافته (مطالعه گروهی، ۱۳۸۸: ۲۹۱) جهانی‌سازی نیز چالش‌های در حوزه اجتماعی ایجاد نموده است که فرصت‌سازی برای سازمان‌های جنایی در بهره‌گیری از شبکه‌های ارتباطی و کوچک و کمرنگ شدن نقش نهاد خانواده از جمله این چالش‌ها می‌باشد. (DCDC:35)

فقر و شکاف اجتماعی، افزایش بیکاری، مهاجرت از روستا به شهر، عدم توازن روابط اجتماعی، تهدید وفاق ملی، کاهش سطح اعتماد عمومی، نارسایی توزیع درآمد ملی، فرار مغز و سرمایه، پراکنده‌کاری امور حمایتی، سازمان‌های ناکارآمد اجتماعی، تخریب نظام تأمین اجتماعی (رضایی، ۱۳۸۷: ۵۴۰-۵۲۹) در حوزه رسانه‌ها: نبود نظام رسانه‌ای مطلوب، رشد ناکافی نهادهای صنفی، ضعف اخلاق رسانه‌ای، ضعف نظام آموزشی و فقدان نیروهای آموزش‌دیده، حمایت از رسانه (رضایی ۱۳۸۷: ۵۹۲).

زیرساخت‌های شبکه داده‌ای، عدم آرایش کامل رسانه‌ای، جنگ روانی؛ رسانه‌ای، در حوزه **اشتغال**: توزیع ناعادلانه درآمد، فقر و نابرابری‌های اجتماعی و عدم توازن توسعه‌ی منطقه‌ای؛ ضعف قانون-مداری، وفاق عمومی، وجدان کاری، نظم‌پذیری و سازگاری اجتماعی؛ بحران آلودگی محیط‌زیست؛ بیابان‌زایی، گسترش کویر و کمبود آب (رضایی، ۱۳۸۷: ۵۴۱-۵۳۵)

کلان‌روندها و روندهای حوزه اجتماعی: توسعه در بخش اجتماعی متأثر از دو فرایند «تغییرات سریع جمعیتی» و «اثر جهانی شدن روی هویت و عقاید» است. «رکود اقتصادی، بی‌ثباتی سیاسی و فشارهای محیطی» سه عامل اساسی در جابجایی جمعیت و در نتیجه ایجاد چند فرهنگی می‌باشند. مهم‌ترین روندهای راهبردی در بعد اجتماعی عبارت‌اند از: تغییرات جمعیتی، فردگرایی، اوج‌گیری جامعه زنان، شهر زدگی و توسعه شهرها (آنا. اس. اس. پانکت دسترسی در www.z.punkt.de) سالمندی جمعیت، تغییرات اکولوژیکی، گونه‌ای رفتاری، (ریچارد واتسون دسترسی در www.nowand.com.net). شهرنشینی، رفاه و آسایش، بهبود سلامتی شامل: افزایش آگاهی‌های سلامتی، الگوی جدید تغذیه، اضطراب، رفاه و آسایش (فراست و سولیوان دسترسی در www.frost.com). تغییرات جمعیتی، تغییرات اجتماعی و فرهنگی (JDCC دسترسی در www.Jdcc.mod.uk/trends) تقاضای دورکاری، زندگی‌های مجردی و تک‌نفره (Stefan haj, kowics, 2012). حاشیه‌نشینی، نوسانات ترکیب جمعیتی دسترسی به اطلاعات، مهاجرت، رشد پیچیدگی فرهنگی، ارزش‌های در حال تغییر، پراکندگی جمعیتی پویا، توقعات مادی؛ جابجایی توده جمعیت؛ تنوع و آمیختگی فرهنگی^۳؛ کاهش ارزش‌های بومی^۴؛ تعارضات نقشی جنسیتی؛ کاهش کیفیت و دقت اخبار؛ رشد جرائم و تروریسم؛ تغییر ارزش‌ها؛ افزایش نقش گروه‌های فشار و تروریست‌ها؛ انتشار آزادانه اخبار و اطلاعات و کم‌رنگ شدن نقش دولت‌ها در انتشار و عدم امکان کنترل آن، افزایش نقش بازیگران غیرقانونی، (DCDCT, 2003: 41-37)

شوک‌های راهبردی: مبتنی بر نتایج منتشره از مراکز تحقیقاتی مهم‌ترین شوک‌های راهبردی حوزه اجتماعی عبارت‌اند از: مدیریت نخبگان، مهاجرت توده‌ای مردم، تروریسم ژنتیکی، افزایش سرطان (ریچارد واتسون دسترسی در www.nowand.com.net) احیای تفکر دینی در غرب، ناباروری

1- Anna, S.S. Punkt

2 - Frost & Sullivan

3 - Super-Diversity

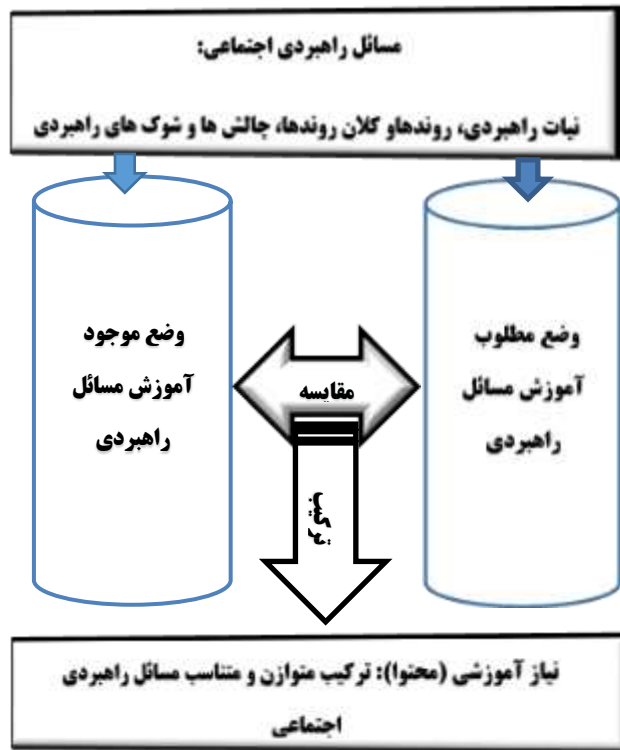
4 - Declining Civic Values

انسان‌ها، شیوع بیماری واگیردار سمی (فریر ناتهان^۱، ۲۰۰۸ دسترسی در www.strategicstudies.institute.army.mil) انسان‌های جدید ناشی از مهندسی ژنتیک، واکنش جوانان، درمان ژنتیکی جلوگیری از کهولت سن، تقلیل آزادی مدنی، رشد جرائم ناشی از جهانی سازی، شیوع بیماری فراگیر، دست‌کاری ژن‌ها (DCDC, 2003) افزایش دیابت، افزایش هزینه‌های درمانی (Stefan haj, 2012) (kowics, 2012)

جمع بندی مصاحبه ها: برابر مصاحبه به عمل آمده با تعدادی از خبرگان و استادان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران برخی از مسائل راهبردی اجتماعی مؤثر و مهم در آموزش مدیران راهبردی به شرح زیر می باشد. کاهش شکاف دولت و ملت، مردم و نهادهای دینی، بین نسلی، طبقاتی، (دکتر نوربخش رئیس دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران)؛ انواع آسیب‌های اجتماعی نوپدید، مسایل و مشکلات گروه‌های خاص مانند جوانان و زنان، تاریخ اجتماعی ایران (خانم دکتر شیانی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران)؛ سرمایه اجتماعی، شبکه های اجتماعی و شبکه سازی اجتماعی، جنبش‌ها و جریانات اجتماعی، نقش سمن‌های اجتماعی، مهندسی اجتماعی، سیاست‌های اجتماعی و سیاست‌گذاری اجتماعی، اقشار و طبقات اجتماعی (ترقی، دانش آموخته دانشگاه عالی دفاع ملی) توانمندسازی اجتماعی، حقوق اجتماعی، نوآوری اجتماعی، هویت اجتماعی، بی تفاوتی اجتماعی، بیوتروریسم اجتماعی (رحیمی. دانشجوی دکترای مدیریت راهبردی) توسعه اجتماعی، بحران‌های اجتماعی، آموزش‌های اجتماعی، ضعف در نظام جامعه پذیری (دکتر محرمی دانش آموخته دانشگنه عالی دفاع ملی)

چارچوب مفهومی: مفاهیم واحدهای تشکیل دهنده دانش بوده و واجد نقش متفاوتی با توجه به حوزه دانش و تحقیق می‌باشند. چارچوب مفهومی تحقیق ترسیمی از ترکیب مفاهیم با توجه به نقش و نوع ارتباط آن‌ها با یکدیگر است. در این تحقیق مفاهیم اصلی و متغیرهای تشکیل دهنده تحقیق عبارت‌اند از مسائل راهبردی حوزه اجتماعی، نیازسنجی آموزشی (مقایسه وضع موجود و مطلوب مسائل راهبردی)، به عنوان متغیرهای مستقل و نیاز آموزشی (ترکیب مناسب و متوازن مسائل راهبردی حوزه اجتماعی با توجه به نقش آن‌ها در ارتقاء توانمندی دانشجویان) به عنوان متغیر وابسته تحقیق.

1- Freier, N. (2008)

نمودار ۱: چارچوب مفهومی تحقیق

روش‌شناسی

نوع و روش تحقیق: با توجه به اینکه این تحقیق در پی رفع نیاز سطح راهبردی اجتماعی و پاسخگویی به مشکل عدم رفع نیازهای آموزشی می‌باشد از نوع کاربردی و توسعه‌ای است که به روش آمیخته و با ترکیب روش‌های کمی و کیفی انجام شده است.

جامعه آماری و نمونه. جامعه آماری این تحقیق شامل خبرگان «حوزه مدیریت سطح راهبردی در بعد اجتماعی»، می‌باشند؛ که در احصاء مسائل راهبردی مورد بهره‌برداری قرار گرفته‌اند و متشکل از استادان صاحب‌نظر دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، مدیران ارشد وزارت تعاون و رفاه اجتماعی و معاونت اجتماعی ناجا بوده تعداد این نفرات ۳۸ نفر می‌باشد لذا حجم نمونه نیز تمام شمار است. در این تحقیق از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی و با استفاده از ابزار فیش، مصاحبه، پرسشنامه و میزگرد خبرگی جمع‌آوری داده‌ها انجام شده است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات. با توجه به اینکه متغیرهای این تحقیق از نوع کمی پیوسته و مقیاس فاصله‌ای بوده برای تعیین نرمال بودن/ نبودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف اسمیرنوف (KS) استفاده شد. با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها و اینکه حجم نمونه در هر حوزه کوچک می‌باشد شرایط برای آزمون t استیودنت مناسب بوده (دلاور، ۱۳۹۱: ۴۰۳). از این آزمون استفاده شد. علاوه بر آزمون مذکور به منظور حصول اطمینان از قابلیت پیش‌بینی تأمین نیازهای آموزشی مدیران راهبردی حوزه اجتماعی توسط «مسائل راهبردی» و به دست آوردن «مناسب‌ترین ترکیب مؤثر این مسائل» در پیش‌بینی حوزه‌های راهبردی آموزشی جهت پاسخگویی به نیازهای این حوزه و همچنین تعیین میزان نقش هرکدام از مسائل راهبردی در پیش‌بینی حوزه‌های راهبردی آموزشی جوابگویی نیازهای آموزش راهبردی در وضعیت مطلوب از آزمون آماری «رگرسیون چند متغیره پیش‌رو گام به گام» استفاده شد در این آزمون متغیرهای پیش‌بینی کننده که همان «گروه‌های همبسته تشکیل دهنده مسائل راهبردی چهارگانه یعنی نیات راهبردی، کلان‌روندها روندها، چالش‌ها و شوک‌های راهبردی» می‌باشند به ترتیب دارا بودن بیشترین نقش در «مطلوبیت پاسخگویی به نیازهای آموزشی مدیران راهبردی در بعد اجتماعی» وارد معادله رگرسیونی شده‌اند؛ و با توجه به ماهیت آزمون مذکور یعنی محاسبه نقش تعاملی و ترکیبی هرکدام از متغیرها با توجه به ورود متغیر جدید به معادله به منظور به دست آوردن مناسب‌ترین ترکیب مؤثر متغیرها (دلاور، ۱۳۹۱: ۴۷۰) در نهایت هنگامی که ورود متغیر جدید به معادله رگرسیونی تغییری در میزان مطلوبیت پاسخگویی به نیازهای آموزشی مدیران راهبردی (R^2) ایجاد نماید آزمون خاتمه یافته و مدل نهایی که از ترکیب متغیرها ایجاد شده است به عنوان «مناسب‌ترین ترکیب مؤثر متغیرهای پیش‌بینی کننده آموزش راهبردی مطلوب مدیران بعد اجتماعی» تعیین و این ترکیب با اختصاص عنوان نیاز آموزش راهبردی شناخته شد.

پرسشنامه این تحقیق به منظور تعیین میزان اهمیت مؤلفه‌های احصاء شده (در بعد اجتماعی) در سطوح راهبردی و قابلیت مدیران راهبردی، تعیین میزان توجه به تحقق مؤلفه‌های مذکور در دوره‌های کنونی دانشکده مدیریت راهبردی احصاء مؤلفه‌های جدید و دریافت نظرات خبرگان این حوزه مورد استفاده قرار گرفت. در این پرسشنامه به علت کلان بودن بعد اجتماعی و همچنین تخصصی بودن مؤلفه‌های ذیل این بعد به منظور جلوگیری از اشتباه و کاهش ضریب خطا از

سؤالات «گزیده» یعنی سؤالاتی که گروه معینی از پاسخ‌دهندگان به آن‌ها پاسخ می‌دهند (دلاور، ۱۳۹۱: ۱۷۵) استفاده شد چارچوب کلی پرسشنامه‌ی این مرحله به صورت زیر می‌باشد

جدول ۱: گویه‌ها و طیف سنجش مسائل راهبردی اجتماعی در دو وضعیت موجود و مطلوب

وضع مطلوب: میزان لزوم اهمیت توجه به مسئله راهبردی در مدیریت راهبردی حوزه اقتصادی/ توانمندسازی مدیران راهبردی (پیوستار ۰ تا ۱۰)											وضع موجود: میزان توجه به مسئله راهبردی در دوره‌های کنونی دانشکده مدیریت راهبردی (پیوستار ۰ تا ۱۰)										
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
غیر ضروری	خیلی کم	کم	نسبتاً کم	متوسط	نسبتاً زیاد	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	ضروری		غیر ضروری	خیلی کم	کم	نسبتاً کم	متوسط	نسبتاً زیاد	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	ضروری	

پایایی پرسشنامه به روش همسانی درونی و با استفاده از آلفای کرونباخ در دو وضعیت موجود و مطلوب محاسبه گردید. ضمن آنکه میزان همبستگی هر سؤال با کل آزمون در پرسشنامه محاسبه و مقدار آلفای کرونباخ با حذف هر سؤال برای وضعیت موجود و مطلوب تعیین شده است. ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه‌ها در دو وضعیت موجود و مطلوب به ترتیب ۰/۹۷ و ۰/۹۶ می‌باشد که ضریب مذکور بیانگر همسانی درونی بالای متغیرها است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

آمار توصیفی: سؤالات جمعیت شناختی. تحلیل جمعیت شناختی جامعه آماری به شرح زیر است؛ الف- به لحاظ سطح تحصیلات؛ حدود ۲۵/۷٪ از پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات کارشناسی ارشد، ۲۲/۹٪ دانشجوی دوره دکتری و ۵۱/۴٪ درصد دارای تحصیلات دکتری بودند. ب- و در خصوص سنوات خدمتی، ۴۱/۲٪ پاسخ‌دهندگان اعلام نموده‌اند که بین ۱۱-۲۰ سال، ۴۴/۱٪ بین ۲۱-۳۰ سال و ۱۴/۷٪ اعلام کردند که بیش از ۳۰ سال سابقه خدمت دارند. درصد مذکور به لحاظ سطح تحصیلات و سنوات خدمتی بیانگر اعتبار بالای پاسخ‌ها می‌باشد، در جدول زیر میانگین، انحراف استاندارد، کمترین و بیشترین نمره شرکت‌کنندگان در پژوهش در بخش اجتماعی در دو موقعیت موجود و مطلوب نشان داده شده است.

جدول ۲: جدول آماره‌های توصیفی پرسشنامه اجتماعی

وضعیت مطلوب				وضعیت موجود			
بیشترین نمره	کمترین نمره	انحراف استاندارد	میانگین	مسائل راهبردی	میانگین	کمترین نمره	بیشترین نمره
۲۲۹	۴۳	۳۳/۵۵	*۱۸۷/۰۷	نیات راهبردی	*۱۱۹	۲۹/۳۳	۲۱۳
۱۹۸	۴۳	۳۱/۳۴	۱۵۸	چالش راهبردی	۱۰۵/۹۶	۳۲/۶۸	۱۷۸
۶۶	۲۲	۹/۳۲	۵۳/۱۸	کلان‌روندها	۳۴/۳۰	۹/۷۴	۵۰
۶۸	۲۱	۱۰/۶۴	۵۱/۴۴X	شوک راهبردی اجتماعی	X۲۹/۰۳	۹/۵۴	۴۸

بر اساس نتایج جدول بالا مشخص است که بیشترین میانگین در هر دو وضعیت مربوط به نیات راهبردی با میزان ۱۱۹ برای وضعیت مطلوب و ۱۸۷/۰۷ برای وضعیت مطلوب می‌باشد. همچنین کمترین میانگین نیز در هر دو وضعیت مربوط به شوک‌های راهبردی با میزان ۲۹/۰۳ برای وضعیت موجود و ۵۱/۴۴ برای وضعیت مطلوب می‌باشد.

تفسیر: بیشتر بودن میانگین نیات راهبردی اجتماعی نسبت به سه حوزه دیگر در دو وضعیت موجود و مطلوب و اختلاف آن در دو وضعیت بیانگر؛ اهمیت این حوزه نسبت به سایر حوزه‌ها، آگاهی و توجه برنامه ریزان آموزشی دانشکده به این مهم ولی عدم کفایت توجه و لزوم توجه بیشتر به این حوزه در برنامه‌ریزی آموزشی دانشکده می‌باشد و پائین بودن میانگین شوک راهبردی به‌ویژه در وضعیت مطلوب بیانگر پائین بودن اولویت توجه به این حوزه نسبت به سه حوزه راهبردی اجتماعی است

آمار استنباطی. آزمون آماری همبستگی مسائل راهبردی احصاء شده و معنادار بودن ارتباط آن‌ها با تأمین آموزش‌های مطلوب

تجزیه و تحلیل سؤال اول: مسائل راهبردی (نیات راهبردی، کلان‌روندها، چالش‌های راهبردی و شوک‌های راهبردی) سطح راهبردی اجتماعی در افق زمانی سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ کدام‌اند؟

جدول ۳: نمای تجمیعی ضرایب همبستگی مسائل راهبردی اجتماعی

نیات راهبردی	چالش راهبردی	کلان‌روندها	شوک‌های راهبردی
۱	**۰/۷۲	**۰/۴۸	**۰/۵۸
	۱	**۰/۶۸	**۰/۶۷
		۱	**۰/۸۳
			۱

بر اساس نتایج ضرایب همبستگی بالا مشخص است در مجموع بالاترین ضرایب همبستگی مربوط به چالش‌های راهبردی با سایر حوزه‌ها به‌ویژه نیات راهبردی است. کلان‌روندها و شوک‌های

راهبردی با مقدار $F=0/83$ بوده و کمترین همبستگی مربوط به نيات راهبردی و کلان‌روندها با مقدار $F=0/48$ می‌باشد

. آزمون آماری معنادار بودن تفاوت وضع موجود و مطلوب آموزش مدیران راهبردی: در تجزیه و تحلیل سؤال دوم مبنی بر نیازسنجی و تعیین میزان تفاوت بین وضع موجود (میزان کفایت توجه کنونی به مسائل راهبردی سطح راهبردی اجتماعی) و وضع مطلوب (میزان لزوم اهمیت توجه به آنها) چیست؟ فرضیه زیر مطرح می‌باشد

فرضیه HA: «میزان توجه به مسائل راهبردی بعد اجتماعی» در وضعیت موجود آموزش‌های دانشکده مدیریت راهبردی برابر با میزان لزوم اهمیت توجه به این مسائل در وضعیت مطلوب نیست.

$$H_A: \mu_1 \neq \mu_2$$

فرضیه H0: میزان توجه به مسائل راهبردی «بعد اجتماعی»، در وضعیت موجود آموزش‌های دانشکده مدیریت راهبردی برابر با میزان لزوم اهمیت توجه به این مسائل در وضعیت مطلوب می‌باشد.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 \text{ یعنی}$$

جدول ۴: آزمون تی وابسته برای مقایسه میزان کفایت توجه به آموزش حوزه‌های راهبردی اجتماعی (وضع موجود) و میزان لزوم توجه و پرداختن به آموزش حوزه‌های راهبردی اجتماعی (وضع مطلوب)

سطح معنی‌داری	T	تفاوت میانگین‌ها	انحراف استاندارد	میانگین	نیازسنجی	مسائل راهبردی
۰/۰۰	۱۴/۰۲	۷۷/۴۴	۲۰/۶۰	۱۹۱/۹۲	وضعیت مطلوب	نیات راهبردی
				۲۲/۶۸	۱۱۴/۴۸	
۰/۰۰	۸/۰۵	۵۹/۱۴	۱۶/۷۷	۱۶۵/۱۴	وضعیت مطلوب	چالش‌های راهبردی
				۱۰/۶	۳۴/۳۹	
۰/۰۰	۹/۷۱	۲۰/۵۳	۶/۶۵	۵۴/۵۷	وضعیت مطلوب	کلان‌روندها
				۳۴/۰۳	۱۰/۰۱	
۰/۰۰	۸/۵۰	۲۲/۹۳	۱۰/۰۶	۵۱/۶۸	وضعیت مطلوب	شوک‌های راهبردی
				۲۸/۷۵	۹/۵۹	
۰/۰۰	۸/۳۱	۱۵۹/۸۹	۶۴/۴۴	۴۴۹/۳۷	وضعیت مطلوب	بعد اجتماعی
				۲۸۹/۴۸	۷۵/۶۳	

بر اساس نتایج جدول بالا مشاهده می‌شود که؛ میانگین «وضعیت آموزش» هرکدام از عناصر چهارگانه مسائل راهبردی اجتماعی بزرگ‌تر از میانگین «وضعیت موجود» آن بوده و در نهایت با توجه به موارد مذکور و نتایج آزمون آماری؛ میانگین متغیر «وضعیت مطلوب آموزش مسائل راهبردی بعد اجتماعی» بزرگ‌تر از میانگین متغیر «وضعیت موجود» آن در دانشکده مدیریت

راهبردی بوده و نتایج آزمون تی وابسته ($t=۸/۳۱$, $p < ۰/۰۱$) مؤید معنادار بودن این تفاوت و تأیید فرضیه تحقیق می‌باشد.

به عبارت دیگر وضعیت کنونی آموزش دانشکده مدیریت راهبردی به لحاظ میزان توجه و پرداختن به مسائل راهبردی اجتماعی در محتوای برنامه آموزشی به میزان مطلوب آن نبوده و روزآمد نیست. لذا نیاز است محتوای آموزش دانشکده در حوزه مذکور متناسب با نیاز روزآمد شده و ترکیب مناسب آن‌ها مشخص گردد.

آزمون آماری معناداری و بالا بودن همبستگی مسائل راهبردی با ابعاد (رگرسیون چند متغیره گام به گام)

سؤال ۳: حوزه‌های راهبردی آموزشی با توجه به مسائل راهبردی به اجتماعی، علم و فناوری، بعد اجتماعی در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴ کدامند؟

با توجه به نتیجه آزمون تجزیه و تحلیل واریانس متغیر «مسائل راهبردی همبسته» صورت گرفته در سؤال اول و «تأیید قابلیت پیش‌بینی تأمین نیازهای آموزشی مطلوب مدیران راهبردی» ابعاد مذکور توسط این مسائل؛ در ذیل با استفاده از رگرسیون چند متغیره گام به گام و از طریق تعیین ترکیب مسائل راهبردی که دارای همبستگی بالایی با «قابلیت تأمین نیازهای آموزشی مدیران راهبردی» می‌باشند به پیش‌بینی «محتوای آموزش‌های راهبردی» اجتماعی پرداخته خواهد شد.

در این رگرسیون به صورت گام به گام طی چهار مرحله متغیرهای پیش‌بین یعنی مسائل راهبردی به ترتیب داشتن بیشترین میزان تأثیر در پیش‌بینی نیازهای آموزش راهبردی مطلوب اجتماعی وارد مدل رگرسیونی شده و در نهایت مدل شماره چهار با ترکیب زیر احصاء شد.

$$Y = ۰/۴۳۶a + ۰/۴۱۲b + ۰/۱۶۶c + ۰/۱۵۶d$$

در معادله فوق Y مقدار برآورد شده «تأمین نیازهای آموزشی مطلوب مدیران راهبردی» بعد اجتماعی توسط متغیر «مسائل راهبردی همبسته این بعد» است. این معادله نشان می‌دهد که به شرط ثابت بودن سایر متغیرها (مسائل راهبردی) با هر واحد تغییر در چالش‌های راهبردی، نیات راهبردی، کلان‌روندها و شوک‌های راهبردی اجتماعی، تأمین نیازهای آموزش راهبردی بعد اجتماعی به ترتیب ۰/۴۳۶، ۰/۴۱۲، ۰/۱۶۶ و ۰/۱۵۶ افزایش می‌یابد. همچنین آماره هم خطی بودن نشان می‌دهد که هم خطی بین متغیرهای پیش‌بین در حدی نیست که نتایج رگرسیون را تحت تأثیر قرار دهد.

معادله رگرسیونی فوق بیان‌کننده نقش مستقل هرکدام از مسائل راهبردی در پیش‌بینی، تشکیل و تأمین «نیازهای آموزش راهبردی مدیران» بعد اجتماعی است. با توجه به اینکه آموزش مجموعه‌ای مرکب از حوزه‌های مختلف توانمند ساز است که در ارتباط و تعامل با یکدیگر و طی توالی خاص منجر به نیل به اهداف پیش‌بینی شده می‌گردد در جدول ذیل ضرایب مرتبط با سهم و «نقش تعاملی» مسائل راهبردی همبسته در تأمین نیازهای آموزش راهبردی مدیران بعد اجتماعی از طریق رگرسیون گام‌به‌گام مشخص شده است.

جدول ۵: ضریب همبستگی و تبیین چند متغیره برای پیش‌بینی ترکیب مناسب و متوازن مسائل راهبردی

مدل	R	R ^۲	مربع R تعدیل‌شده	خطای انحراف معیار	تغییرات مربع R
۱	۰/۹۲	۰/۸۴۹	۰/۸۴۴	۲۵/۸۱	۰/۸۴
۲	۰/۹۸	۰/۹۷۶	۰/۹۷۴	۱۰/۵۰	۰/۱۲
۳	۰/۹۹	۰/۹۹۲	۰/۹۹۱	۶/۰۵	۰/۰۱۶
۴	۱	۱	۱	۰/۰۰	۰/۰۰۸

با توجه به جدول بالا مشاهده می‌شود که ترکیب (مدل) ابتدایی (چالش‌های راهبردی اجتماعی) با $R=0.92$ در حدود ۸۴٪ و مدل نهایی شماره ۴ متشکل از (چالش راهبردی، نیت راهبردی، شوک راهبردی، کلان‌روند راهبردی) با $R=1$ صد درصد تغییرات متغیره وابسته یعنی «مطلوبیت آموزش مدیران راهبردی مؤلفه اجتماعی» را پیش‌بینی می‌کند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف- نتیجه‌گیری:

(۱)- «جهانی‌شدن و نابرابری اجتماعی» دو کلان‌روند عمده مؤثر و «هویت و منافع» موضوع اصلی مؤثر بر شکل‌گیری مسائل راهبردی اجتماعی می‌باشند که مهم‌ترین این مسائل عبارت‌اند از: نیت راهبردی شامل: امنیت اجتماعی؛ عدالت اجتماعی، ثبات اجتماعی، قدرت اجتماعی؛ مسئولیت‌پذیری اجتماعی؛ انضباط اجتماعی؛ اتحاد/ وفاق اجتماعی، بصیرت و قدرت تحلیل اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، تأمین اجتماعی (مساعادت اجتماعی، بیمه اجتماعی پایه، بیمه درمانی پایه)

چالش‌های راهبردی: افزایش بیکاری؛ تهدید وفاق ملی؛ ضعف قانون‌مداری؛ ناهنجاری‌ها/ بحران اجتماعی؛ ضعف وفاق عمومی، کم‌رنگ شدن نقش خانواده؛ فقر و شکاف اجتماعی، نبود نظام رسانه‌ای مطلوب، ناکارآمدی سازمان‌های اجتماعی، تنش‌های اجتماعی، کلان‌روندها و روندها: تغییرات اجتماعی، مهاجرت؛ تعارضات نقشی جنسیتی؛ عدم کنترل انتشار اخبار؛ حاشیه‌نشینی؛ شهر زدگی و توسعه شهرها و فردگرایی

شوکه‌های راهبردی: انسان‌های جدید ناشی از مهندسی ژنتیک، مدیریت نخبگان، سرقت هویت اسلامی؛ ایرانی رادیکالیسم فکری و اجتماعی؛ تندروی، تصلب و قرائت نادرست ازدین؛ تقلیل آزادی مدنی؛ تروریسم و نسل‌کشی

(۲) - مسائل راهبردی مذکور در چهار حوزه نیت راهبردی، کلان‌روندهای راهبردی، چالش‌های راهبردی و شوکه‌های راهبردی اجتماعی مورد نیاز آموزش مدیران راهبردی است؛ و در وضعیت کنونی و در برنامه‌های آموزشی به این مسائل به صورت منسجم و در قالب برنامه آموزشی نظام‌مند و متناسب با نیازهای آتی و آخرین تحولات توجه نمی‌شود و بین وضعیت مطلوب و موجود تفاوت معناداری وجود دارد.

(۳) - گرچه از نظر متخصصین توجه به نیت راهبردی حائز بیشترین اهمیت در آموزش گردیده است اما در ترکیب مسائل راهبردی با یکدیگر بیشترین سهم آموزش به چالش‌های راهبردی اجتماعی و سپس به ترتیب نیت راهبردی و کلان‌روندها و شوکه‌های راهبردی دارد بالا بودن ضرایب همبستگی چالش‌های راهبردی با سایر حوزه‌ها نیز مؤید این نتیجه است. لذا لحاظ نمودن چالش‌های راهبردی اجتماعی مانند افزایش بیکاری؛ تهدید وفاق ملی؛ ضعف قانون‌مداری؛ ناهنجاری‌ها/ بحران اجتماعی؛ ضعف وفاق عمومی، کم‌رنگ شدن نقش خانواده؛ فقر و شکاف اجتماعی، عملاً بستر ساز تحقق نیت راهبردی اجتماعی مانند امنیت اجتماعی؛ عدالت اجتماعی، ثبات اجتماعی، قدرت اجتماعی؛ مسئولیت‌پذیری اجتماعی؛ انضباط اجتماعی خواهد شد و ترکیب چالش‌ها و نیت راهبردی در آموزش مدیران راهبردی بیشترین سهم را به خود اختصاص می‌دهد.

ب- پیشنهادها:

- **اجرائی:** مبتنی بر عناوین مسائل راهبردی مذکور دوره‌های کوتاه‌مدت آموزشی جهت مدیران راهبردی سازمان‌ها طرح‌ریزی و برگزار گردد.

در برنامه‌ریزی آموزشی، ترکیب و تعداد واحدهای آموزشی اختصاص یافته به هر حوزه متناسب با ضرایب تأثیر مشخص شده در معادلات رگرسیونی به ترتیب چالش‌های راهبردی، نیت راهبردی، شوک‌های راهبردی کلان‌روندها و روندهای راهبردی تعیین گردد.

- **سایر محققین:** تحقیقات دیگری در خصوص نیاز سنجی آموزشی مسائل راهبردی سایر مؤلفه‌های قدرت ملی انجام گیرد. تحقیق دیگری در خصوص نیازهای آموزشی مورد نیاز سطح عملیاتی بعد اجتماعی انجام گیرد.

نوآوری این تحقیق در حوزه روش‌شناسی و احصاء و تبیین مسائل راهبردی و تبدیل آنها به نیاز آموزشی و همچنین در حوزه نتایج و دستیابی به ترکیب مؤثر مسائل راهبردی جهت آموزش مدیران راهبردی است.

فهرست منابع

الف- منابع فارسی:

- اساسنامه دانشگاه عالی دفاع ملی مصوب شهریور ماه ۱۳۸۱
- بار بازت جین، (۲۰۰۶)؛ مترجم رحمت‌الله پاک‌دل (۱۳۸۹) "نیازسنجی آموزشی، روش‌ها، ابزار و فنون"، تهران، آئیژ
- بازرگان هرندی، عباس، (۱۳۸۹)، "ارزشیابی آموزشی مفاهیم، الگوها و فرایند عملیاتی"، تهران، سمت
- برایسون. جان. مور، (۱۳۸۶)، "برنامه‌ریزی استراتژیک برای سازمان‌های دولتی و غیرانتفاعی"، ترجمه دکتر عباس منوریان؛ تهران: مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی
- بسته اجرایی سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران موضوع ماده (۲۱۷) قانون برنامه پنجم توسعه (مصوبه شماره ۲۴۶۳۵۵/ت/۴۸۵۲۷ هـ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۱۳ هیأت وزیران)
- ترقی، علیرضا، (۱۳۹۲). "مدیریت تغییرات اجتماعی دهه آینده بر اساس منافع ملی ج.ا.ا"، رساله دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی
- دلاور؛ علی، (۱۳۹۱)، "مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی"، تهران انتشارات رشد.
- رضایی، محسن؛ دهکردی، علی، (۱۳۸۷)؛ "ایران آینده در افق چشم‌انداز"، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات
- سند چشم‌انداز ج.ا.ا در افق ۱۴۰۴
- "سند نقشه جامع علمی کشور"، (۱۳۸۹)، تهران: دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- عبدالله خانی، علی؛ (۱۳۹۰)؛ "فنون پیش‌بینی"؛ تهران انتشارات ابرار معاصر
- فتحی واجارگاه، (۱۳۸۷)، "نیازسنجی پژوهشی، مسئله‌یابی پژوهشی و اولویت‌بندی طرح‌های تحقیقاتی"، تهران: نشر آئیژ
- "قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران"، (۱۳۹۴ - ۱۳۹۰)، مصوب جلسه علنی مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ مجلس شورای اسلامی
- کافمن، راجر و هرمن، جری، (۱۳۷۴)، "برنامه‌ریزی استراتژیک در نظام آموزشی" ترجمه فریده مشایخ و عباس بازرگان، تهران: انتشارات مدرسه.

- مجموعه مطالعات پشتیبان، (۱۳۸۹)، "سند تحول راهبردی علم و فناوری کشور، مبانی ارزشی و بینشی علم و فناوری"، مرکز نشر دانشگاهی وزارت علوم؛ تحقیقات و فناوری
- مطالعه گروهی، (۱۳۸۸)، "طراحی مدل مرزشکنی علم و فناوری در ج.ا.ا و تدوین راهبردهای مطلوب"، دوره پانزدهم مدیریت راهبردی دانشکده مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی.
- مطلبی، محمد، (۱۳۹۱)، "برنامه‌ریزی راهبردی آموزشی دانشگاه عالی دفاع ملی بر اساس نیازهای مدیریتی سطوح راهبردی کشور".
- معین الدینی، محمود، (۱۳۹۴)، "طراحی نظام آموزشی - پژوهشی روزآمد دانشکده مدیریت راهبردی بر اساس نیاز سنجی سطوح راهبردی"، رساله دکتری، تهران دانشگاه عالی دفاع ملی.

منابع لاتین:

- Anna,S.S. Punkt.GmbH The Foresight Company available at: www.z-punkt.de
- Bryson, J.M. (2008)." Strategic planning for public and nonprofit organization A guide to strengthening and sustaining organizational Achievement" Third edition
- CJCSI. (2002)."National defense university education policy", chairman of the joint chiefs of staff instruction
- Freier, N. (2008). "Known Unknowns, unconventional Strategic chocks in defense strategy development" available at:
- www.StrategicStudiesInstitute.army.mil
- Frost & Sullivan. (2011)."Mega trends" available at www.frost.com
- Gounzalez, M.E. (2007).designing a supply chain management academic curriculum usingQFD and benchmarking college of charlston.USA.
- Joint Doctrine& concept Centre, Ministry of Defense Shrivenham, Swindon SN6 RF U.K.,JDCC. (2003)."Strategic trends" available in www.Jdcc.mod.uk/trends
- kowics,S.H. Hannah coock, anna littleboy. (2012). "Our future world" available in: www.csiro.au
- Mazure,G.H. (1996). the application of quality function deploy ment to design a course in the total quality management(TQM) at the univer sity of michigan
- The D.C.D.C "Global Strategic Trends Programme 2007- 20036" Third edition.